

Woningonderhoud in zwart, wit of grijs?

S. R. WUNDERINK EN A. R. BUNK

Hoeveel geld en energie investeren bewoners in woningonderhoud? Zijn er verschillen waarneembaar tussen huurders en eigenaren, of tussen mannen en vrouwen, als het gaat om het onderhoud van de woning? Wat bepaalt de keuze tussen vakman, klusjesman of doe-het-zelf aanpak, ofwel waarom schildert men zijn woning zwart, wit of grijs?

Kort geleden is bij het Instituut voor Consumentenonderzoek, SWOKA, het rapport "Doe-het-zelf-productie en de woning" verschenen, een onderzoek naar de omvang van woningonderhoud en -verbetering en de wijze waarop dit in Nederland plaatsvindt (SWOKA, 1989). De titel van het rapport duidt er al op dat een groot deel van dit onderhoud door huishoudens zelf wordt verricht. Van de totale tijd die het woningonderhoud in de koopsector vergt nemen huishoudens zelf 85% voor hun rekening, gemiddeld bijna 70 uur per jaar; daarbij worden zij zo nu en dan geholpen door vrienden of familie. De officiële vakman verschijnt gemiddeld slechts 8 uur per jaar en de zwart betaalde klusjesman of vakman slechts 4 uur. Wordt de nadruk gelegd op het geld dat aan de woning besteed wordt, materiaal-, loon- en gereedschapskosten, dan blijkt dat daarvan toch ruim 64% in de formele economie terecht komt. Met dit onderhoud is in de koopsector gemiddeld een bedrag van f' 2000,- per jaar gemoeid. Wordt de tijd die de bewoner zelf aan het onderhoud besteedt ook in geld uitgedrukt dan komen er natuurlijk veel hogere bedragen uitrollen. De onderzoeksresultaten zijn gebaseerd op gegevens van 363 huurders, 58 verhuurders en 343 bewoners van een eigen huis, die in mei 1987 zijn geïnterviewd, met behulp van de tele-interviewmethode. De huishoudens maakten deel uit van het vaste NIPO-panel bestaande uit ± 1000 huishoudens. Hoewel representativiteit is nagestreefd, blijkt het panel voor dit onderzoek enkele tekortkomingen te hebben. Zo is de huursector enigszins ondervertegenwoordigd en komen 65-plussers

en éénpersoonshuishoudens iets te weinig voor.

De huishoudens hebben gegevens verstrekt omtrent de werkzaamheden aan het huis die in de voorafgaande twee jaar hebben plaatsgevonden; per karwei is opgegeven hoeveel geld er aan is besteed in de vorm van materiaal- en loonkosten, hoeveel uren er aan is gewerkt en wie dat gedaan hebben. Ook is gevraagd naar de handigheid van de leden van het huishouden en waarom men onderhoud heeft laten uitvoeren of juist zelf heeft gedaan. Voorts hebben de huishoudens informatie verstrekt omtrent samenstelling, inkomen, arbeidsmarktpositie en de woning. In dit artikel komt eerst een klein stukje theorie aan de orde. Hierna wordt gekeken naar de tijdsbesteding aan woningonderhoud en -verbetering (in het vervolg wordt alleen over "onderhoud" gesproken). Er wordt daarbij aandacht besteed aan de formele en de informele sector. De taakverdeling die binnen het huishouden plaatsvindt komt daarna aan de orde. Vervolgens wordt ingegaan op de geldbesteding (materiaal- en loonkosten) en de waarde die zou kunnen worden toegekend aan zelf uitgevoerd onderhoud. Het SWOKA-rapport bevat uiteraard veel meer informatie; in dit artikel worden slechts een klein aantal onderdelen uit het rapport gelicht.

Theoretisch kader

Woningonderhoud is één van de activiteiten van huishoudens die gericht zijn op het bereiken van een gewenst verzorgingsniveau, of zoals economen het uitdrukken, een zo hoog mogelijk "nutsniveau". In het huishoudelijke productieproces worden tijd van de leden van het huishouden en goederen en diensten die op de markt gekocht kunnen worden gecombineerd tot eindproducten die bijdragen aan het welzijn van het huishouden. In dit opzicht gedragen huishoudens zich als kleine bedrijven (Becker, 1965). Zij gebruiken kapitaalgoederen en gereedschap en voegen waarde toe aan de op de markt gekochte goederen. De leden van het huishouden moeten het eens worden over de waarde(ring) van de produk-

Tabel 1. Tijdbesteding aan onderhoud en verbetering in minuten per huishouden per week, naar woningsector

woningsector	koop		huur	
formele sector (totaal)	9		2	
informele sector (totaal)	77		25	
onderverdeeld in:				
1. huishouden	55		17	
1a. hoofdkostwinner		38		12
1b. partner		12		3
1c. kinderen		5		2
2. communaal	15		7	
2a. vrienden		7		4
2b. familie		8		3
3. zwart	7		2	
3a. klusjesman		3		1
3b. vakman zwart		4		1
	86 minuten/week = 75 uur/jaar		27 minuten/week = 23 uur/jaar	

ten van hun handelen voor het welzijn van het huishouden en er moet een afweging gemaakt worden tussen alle mogelijke activiteiten waaraan men tijd en geld zou kunnen besteden.

Bij deze afwegingen worden zij geconfronteerd met vele restricties op hun handelen. Op korte termijn mag worden aangenomen dat het inkomen van het huishouden vast ligt en dat de gezinssamenstelling, het aantal uren dat een ieder op de arbeidsmarkt werkt of naar school moet, de technische know-how van de gezinsleden, de staat van de woning en andere kenmerken van huishouden en de woning zich evenmin wijzigen.

De keuzevrijheid van huishoudens is dus maar beperkt, zij kunnen een gegeven hoeveelheid "vrije" tijd (tijd die zij in principe nog naar believen kunnen besteden) en een gegeven hoeveelheid geld verdelen over de diverse huishoudelijke productieprocessen en vrijetijdsbestedingen. Voorts kunnen zij nog produktietechnieken kiezen. Hiermee wordt bedoeld dat het huishouden bijvoorbeeld kan kiezen of het zelf de kamer zal behangen, of een vakman of klusjesman zal laten komen. De eerste mogelijkheid vergt meer tijd en minder geld dan de andere twee mogelijkheden. In dit onderzoek is onder andere bekeken

waarom huishoudens voor een bepaalde produktietechniek kiezen.

Tijdsbesteding bij woningonderhoud

In tabel 1 wordt aangegeven hoeveel tijd er gemiddeld per huishouden aan het woningonderhoud besteed wordt; er wordt daarbij onderscheid gemaakt tussen koop- en huurwoningen. Ook is uit deze tabel af te lezen of het karwei in de witte, grijze of zwarte sector geklaard wordt, of – om in economische termen te spreken – in de formele danwel de informele sector wordt uitgevoerd (schema 1). Bij de koopwoningen neemt het huishouden 55 van de 86 minuten voor zijn rekening en bij de huurwoningen 17 van de 27. De tijdsbesteding zegt nog niet veel over het bereikte resultaat. De produktie van de vakman zal per uur veel hoger zijn dan die van de niet geschoolde doe-het-zelver. Het verschil tussen de kwantiteit en kwaliteit van de produktie van de vakman en van de doe-het-zelver is echter moeilijk te meten.

Bij het woningonderhoud is in veel gevallen gekozen voor een produktietechniek die veel tijd vergt van het huishouden zelf. Als motief voor het zelf uitvoeren van onderhoud wordt in de meeste gevallen (65%) opgegeven dat het goedkoper is. Men rekent dus kennelijk de

Schema 1. Sektoren in de economie

formele sector	marktsector	officiële vakman
	publieke sector	gas- en elektriciteitsbedrijf van gemeente of provincie
informele sector	huishoudelijke sector	leden van het huishouden
	communale sector	vrienden, familie (onbetaald, of tegen vergoeding in natura)
	zwarte sector	klusjesman en zwart betaalde vakman

eigen tijd niet zo zeer als kostenfactor. Dit is te verklaren door het feit dat de meeste mensen hun vrije tijd niet op de arbeidsmarkt te gelde kunnen maken. Bovendien blijken ook veel mensen (21%) het leuk te vinden zelf iets aan hun woning te doen, mede omdat het werk dan precies zo uitgevoerd wordt als zij dat willen.

In welke gevallen wordt er nu voor een vakman gekozen en waarom? De meest genoemde redenen zijn dat de leden van het huishouden zelf niet over voldoende vaardigheden beschikken om het werk uit te voeren en dat zij weinig tijd hebben. Bovendien geven zij aan dat de officiële vakman vlugger werkt en hen garandeert dat het werk goed gebeurt. In sommige gevallen is het laten uitvoeren door een vakman een verplichting die de overheid oplegt, dan is er dus geen keus meer.

De klusjesman wordt om dezelfde redenen ingeschakeld als de vakman. Het gebrek aan handigheid van de gezinsleden zelf is de voornaamste reden om vrienden of een klusjesman in te schakelen. De klusjesman werkt over het algemeen goedkoper dan de vakman. Het gemiddeld uurloon dat huishoudens aan een vakman betaalden lag op f 43,-, voor de klusjesman betaalden men gemiddeld f 24,-. Ook hier kunnen echter zeer wel efficiëntieverschillen bestaan, misschien doet de vakman in één uur wel veel meer dan de klusjesman.

Voor de koopsector is met behulp van een regressievergelijking nagegaan in hoeverre de tijdsbesteding van het huishouden samenhangt met diverse kenmerken van het huis-

houden en de woning. Slechts zeer weinig variabelen blijken een significante invloed op deze tijdsbesteding te hebben. Dit kan mede het gevolg zijn van het geringe aantal waarnemingen. Wel blijkt dat naarmate de waarde van het huis hoger is, het huishouden zelf minder tijd besteedt aan het onderhoud; ook worden familie en vrienden minder ingeschakeld. Het percentage van de totale tijd dat de vakman voor zijn rekening neemt stijgt met het inkomen van het huishouden.

Tijdverdeling binnen het huishouden

Met het oog op de vaardigheden die voor de diverse onderhoudswerkzaamheden vereist zijn, is het van belang deze te onderscheiden in categorieën. In het rapport komen 8 categorieën voor:

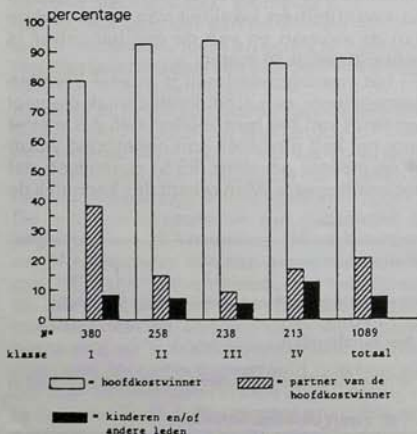
1. indeling van de woning
2. keuken en overig sanitair
3. binnenaferwerking
4. buitenaferwerking
5. installatie
6. isolatie
7. bijbouwen
8. overige activiteiten.

Uit tabel 1 blijkt dat zowel in de koop- als in de huursector de hoofdkostwinner de meeste tijd aan de doe-het-zelf-productie (voortaan aangeduid met dhz) besteedt; let wel, sommige huishoudens bestaan alleen maar uit een kostwinner. Bij de categorie installatie en isolatie neemt de hoofdkostwinner (meestal de man) meer dan 90% van de benodigde tijd voor zijn rekening. De partners zijn vooral actief bij "overige activiteiten" (waaronder het leggen van vloerbedekking), binnenaferwerking en indeling van de woning, maar hun aandeel in de totale tijdsbesteding komt toch niet boven de 40% uit.

De onderzoekers hebben de activiteiten ook ingedeeld naar moeilijkheidsgraad: 1 t/m 4. In bijna 40% van de zelf uitgevoerde activiteiten in klasse 1 (de eenvoudigste) is de partner actief, bij de klassen 2, 3 en 4 is dat in ongeveer 15% het geval. De kinderen en overige gezinsleden doen slechts in 8% van de werkzaamheden mee (figuur 1).

Waarom zijn de hoofdkostwinners over het algemeen actiever bij het klussen aan eigen woning dan de partners? Het blijkt dat dit mede samenhangt met de ideeën die zij zelf hebben over hun vaardigheden. De hoofdkostwinners, meestal mannen, beoordelen hun eigen vakkennis hoger dan de partners en zij zullen dan ook, als hun oordeel overeenkomt met de werkelijkheid, beter en vlugger werken dan hun partners. Dat betekent dat als het huishouden streeft naar een optimale

Figuur 1. De uitvoering van activiteiten binnen het huishouden naar moeilijkheidsgraad (koopsector).

weinig vloed op en mede al waar-waarde den zelf ud; ook gescha-d dat de igt met

den

voor de vereist cheiden 8 cate-

als in de meeste voortaan et wel, en maar stallatie twinner e beno- ers zijn ' (waar- g), bin- woning, steding

ten ook t/m 4. ctivitei- partner n onge- overige e werk-

over het n eigen dat dit e zij zelf hoofd- ordelen partners vereen- vlugger kent dat optimale

maart 1990

Tabel 2. "Noodzaak" als eerste motief voor woningonderhoud, naar bouwjaar van de woning, per activiteitengroep.

activiteitengroep	voor '45	'45-'69	'70-'83	'84+	totaal
indeling	%	%	%	%	%
indeling	83	50	50	67	63
keuken en overig sanitair	92	82	60	40	75
binnenafwerking	81	76	67	43	72
buitenafwerking	94	81	78	89	83
installaties	97	93	95	87	95
overige activiteiten	87	89	94	85	90

tijdverdeling, het inderdaad efficiënter is als de man meer tijd aan de woning besteedt en de partner andere huishoudelijke productieve taken op zich neemt. Waarom de partners hun vaardigheden minder ontwikkeld zouden hebben dan de hoofdkostwinners is niet onderzocht, maar dit zal zeker samenhangen met het traditionele rolpatroon, waarbij vrouwen niet metselen, solderen of lassen en (een aantal) mannen wel.

De cijfers over de activiteiten van de partner zijn ook enigszins vertekend, doordat niet in alle onderzochte huishoudens een partner aanwezig is. Daardoor wordt het partnersaandeel in de overige huishoudens dus onderschat.

Wie nam het initiatief?

In de huursector blijkt de huurder zelf in ruim 60% van de gevallen het initiatief genomen te hebben tot een onderhoudsactiviteit, in de overige gevallen nam de verhuurder het initiatief. Binnen het huishouden van de huurder was het in ruim 2/3 van de gevallen de hoofdkostwinner die de aanzet gaf voor het werk. In de koopsector moet het huishouden uiteraard zelf besluiten dat er wat aan het huis moet gebeuren; hier blijkt dezelfde verhouding tussen hoofdkostwinner en partner te gelden.

Waarom ging men ertoe over onderhoud uit te voeren?

Als motief voor het uitvoeren van onderhoudswerkzaamheden noemen de huishoudens in de meerderheid van de gevallen dat het "noodzakelijk" was. Als tweede motief wordt de verfraaiing van de woning genoemd. Bij oudere woningen (gebouwd vóór 1945) blijkt men het onderhoud vaker noodzakelijk te vinden dan bij de nieuwere woningen; dit blijkt uit tabel 2.

Uitgaven aan onderhoud en woningverbetering

De huishoudens in koopwoningen besteden gemiddeld zo'n f 2000,- per jaar aan onderhoud en verbetering, in de huursector ligt dit bedrag op ongeveer f 760,-. Omdat de verhuurder ongeveer f 1250,- voor zijn rekening

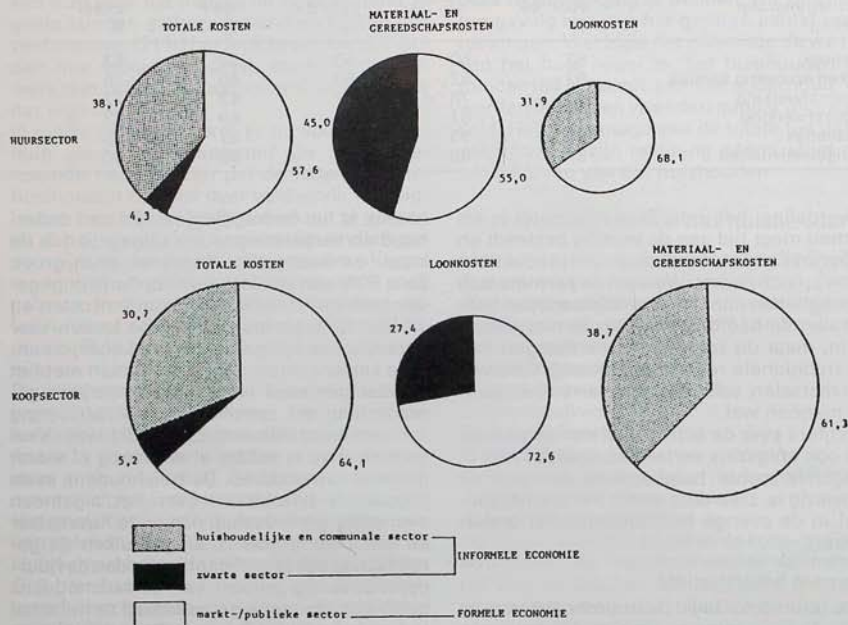
neemt, is het bedrag dat jaarlijks aan onderhoud en verbetering wordt uitgegeven in de koop- en huursector ongeveer even groot. Zo'n 80% van de door huishoudens uitgegeven bedragen bestaat uit materiaalkosten en slechts 20% uit loonkosten. De kosten voor gereedschap zijn gering vergeleken bij de andere kostenposten. Dit hangt samen met het feit dat gevraagd is naar uitgaven voor gereedschap, dat specifiek voor de uitvoering van een bepaalde activiteit nodig was. Veel gereedschap is echter al aanwezig of wordt geleend van anderen. De huishoudens in de koopsector beschikken over het algemeen over meer gereedschap dan in de huursector en wat belangrijker is, zij gebruiken dit gereedschap ook (significant) meer dan de huurders. Zeventig procent van de huishoudens geeft aan wel eens gereedschap te huren of te lenen. In figuur 2 geven de verhoudingen tussen de oppervlakten van de cirkels de verhouding tussen de geldbedragen weer.

De beschikbaarheid van gereedschap, waaronder vele elektrische apparaten zoals booren zaagmachines, heeft tot gevolg gehad dat huishoudens hun efficiency bij het woningonderhoud aanmerkelijk hebben kunnen verhogen. Het betekent per karwei een aanzienlijke tijdsbesparing. Of de totale tijd die huishoudens aan onderhoud besteden daardoor is gedaald, valt nog te bezien. Immers, door de grotere efficiency zijn de tijdskosten per karwei gedaald, de schaduwprijs (een combinatie van materiaal- en tijdskosten) is hierdoor gedaald. Het is dan ook te verwachten dat de vraag naar dit goedkoper geworden dhz-onderhoud stijgt.

Waarde van de dhz-productie

Er zijn tenminste twee manieren waarop de waarde van dhz-productie kan worden geschat: de inputmethode en de outputmethode. Bij de inputmethode wordt een waarde toegekend aan de tijd die aan dhz-productie is besteed. Als het huishouden "kiest" voor dhz-productie in plaats van extra uren op de arbeidsmarkt te werken, dan is de waarde van de dhz-productie kennelijk hoog genoeg om te

Figuur 2. Geldbesteding aan woningonderhoud en -verbetering door huishoudens, naar economische sector en woningsector.

kunnen wedijveren met de loonvoet die men op de arbeidsmarkt kan verwachten. Neemt men de (marginale) loonvoet van de consument als waarde van een uur dat aan huishoudelijke productie wordt besteed, dan noemt men dit de "opportunity cost" van tijd. Al eerder is opgemerkt dat de consument meestal niet in staat is een extra uur op de arbeidsmarkt betaald te krijgen, het is dan ook de vraag of het gebruik van de eigen loonvoet wel zinvol is.

Een alternatief wordt gevonden in het gebruik van een waardering die overeenkomt met wat iemand beroepsmatig voor een dergelijke activiteit zou ontvangen: als vakman of klusjesman. Het probleem dat zich hier voordoet is echter dat de vakman en klusjesman over het algemeen efficiënter werken dan de doe-het-zelver en dus minder uren nodig gehad zouden hebben dan de consument zelf.

Er zijn drie regressievergelijkingen geschat voor deze drie inputwaarden van de tijdbesteding door huishoudens in de koopsector. Hierbij blijkt dat de tijdswaarde afhangt van de gezinsgrootte (positief effect) en van de ouderdom van de woning (negatief effect). Voor een huishouden bestaande uit 4 personen, wonende in een huis dat gebouwd is

tussen 1970 en 1983 blijken de

- "opportunity cost" van dhz-productie geschat te worden op f 2178,- p/j;
 - "vakmanprijs" van de tijd besteed aan dhz-productie op f 6378,- p/j;
 - "klusjesmanprijs" van de tijd besteed aan dhz-productie op f 3102,- p/j.
- Zoals uit bovenstaand betoog blijkt kleven er aan alle drie de waarderingen grote bezwaren.

Bij het onderzoek is ook getracht *outputmethoden* toe te passen ter waardering van de dhz-productie. De huishoudens hebben in veel gevallen aangegeven dat zij het onderhoud zelf hebben uitgevoerd omdat dat goedkoper was. Er is hen dan ook gevraagd hoeveel zij denken te hebben uitgespaard door dit werk zelf te doen. Op die wijze geven de huishoudens dus zelf een oordeel over de waarde van de tijd die zij aan het onderhoud besteed hebben, zij schatten zelf de waarde van het marktsubstituut.

Een tweede outputmethode die in dit onderzoek is toegepast bepaalt de zogenaamde "contingent waarde" van dhz-productie. Hierbij wordt het huishouden gevraagd hoeveel geld het maximaal zou willen uitgeven

om het dhz-werk niet meer zelf te hoeven doen. Dit bedrag zal normaal gesproken lager moeten uitkomen dan de eerder geschatte besparing.

Een derde manier waarop getracht is de waarde van het eindprodukt te schatten is door huishoudens te vragen hoeveel zij denken dat de waarde van hun huis gestegen is door het dhz-onderhoud dat zij hebben uitgevoerd. Voor de drie waarderings zijn regressievergelijken geschat. Tien variabelen blijken een significante invloed te hebben op deze bedragen. Voor elk type huishouden kunnen met behulp van deze vergelijkingen outputwaarden worden geschat.

Voorbeeld: Voor een huishouden met 2 kinderen, waarvan de hoofdkostwinner tussen de 25 en 44 jaar oud is, dat woont in een huis met 4 kamers, gebouwd tussen 1970 en 1983 met een geschatte waarde tussen de f 75.000 en f 150.000 en waarvan de hoofdkostwinner full-time en de partner 20 uur per week werkt en waarvan de hoofdkostwinner zichzelf redelijk handig vindt, geldt dat:

- het bedrag dat men in een jaar bespaard denkt te hebben f 3081,- is
- het bedrag dat men over zou hebben voor het uitbesteden f 1211,- is
- en de waardevermindering van het huis worden geschat op f 4130,-.

De conclusie is dat als de vakman goedkoper was men meer zou uitbesteden (men heeft er immers wel ruim 1200 gulden voor over), echter het zou een radicale daling moeten zijn wil men de meeste huishoudens over de streep kunnen trekken (gezien het verschil tussen de 3000 gulden die men bespaard denkt te hebben en de 1200 die men er voor over gehad zou hebben). De waardevermindering die de huishoudens denken bereikt te hebben met het onderhoud is waarschijnlijk een forse overschatting van de marktwaardevermindering bij verkoop, als die er überhaupt is. De onderhoudstoestand van de woning blijkt nauwelijks de marktwaarde van een woning te bepalen, deze wordt veeleer bepaald door ligging (buurt) en grootte.

Slot

De huishoudelijke produktie, waaronder de activiteiten die gericht zijn op onderhoud of verbetering van de eigen woning, is van groot belang voor de welvaart van huishoudens. Door de beschikbaarheid van goed gereedschap, overdracht van kennis omtrent technieken en de beschikbaarheid en bereikbaarheid van doe-het-zelf-zaken hebben huishoudens hun eigen efficiëntie bij dhz-variantie kunnen vergroten. De hoge bruto loonvoet die aan de vakman betaald moet

worden brengt huishoudens ertoe onderhoud zelf ter hand te nemen. In veel gevallen gaan zij dit zelfs als een aangenaam tijdverdrif ervaren, voor een aantal wordt het een soort hobby.

Zowel aan koop- als huurwoningen wordt jaarlijks gemiddeld voor zo'n f 2000,- vertimmerd. Er worden jaarlijks gemiddeld 75 uren in de koopsector en 23 uren in de huursector aan dit woningonderhoud besteed. In de koopsector neemt de vakman 10% van deze tijd voor z'n rekening, het huishouden zelf 64%, familie en vrienden 17% en de klusjesman en zwart-werkende vakman 8%. In de huursector neemt de verhuurder een deel van het onderhoud voor zijn rekening. Binnen de huishoudens doet de hoofdkostwinner het meeste aan doe-het-zelf-variantie (2/3 van de tijd).

De doe-het-zelvers denken door zelf te klussen flink wat te besparen; ze zouden het werk best door een vakman hebben willen laten uitvoeren als die goedkoper was geweest. Uit de cijfers valt op te maken dat het bedrag waarmee de vakman zijn rekening zou moeten verlagen om het werk naar zich toe te trekken echter zo groot zou moeten zijn dat dit onrealistisch is. Doe-het-zelf-variantie is dan ook niet meer weg te denken in onze huidige maatschappij.

Summary

In this article some of the main results of a report on housing maintenance and improvement, published by SWOKA, are presented.

Housing maintenance can be carried out by the households themselves, by their relatives or friends, by a craftsman, by an odd job man or a combination of those. In the report the emphasis is on time and money spent on maintenance and on the way this is allocated over the various sectors of economy. The question to be answered is for what reason do people choose for a certain way of execution.

On the average about f 2000,- (Dutch guilders) and 75 hours a year are spent on the house. If the house is rented about two third of this money is paid by the house-owner and one third by the occupant. The occupant/house-owner takes account of 85% of these 75 hours together with his friends and relatives, only 10% of the time needed is taken care of by the craftsman. However most of the money, 64%, the costs of materials and labour, is spent in the private or public sector.

The value of the do-it-yourself-production can be estimated in various ways. First there are estimates on the basis of input methods, second on the basis of output methods. When input methods are used the value of time is in the main issue, when using output methods the results of the production affords have to be valued.

In the report three different input valuations are presented, one based on the wage level of the

kie ge-
an dhz-
eed aan
even er
bezwa-
nt out-
rdering
ns heb-
s zij het
ndat dat
evraagd
espaard
e geven
over de
erhoud
waarde
onder-
naamde
duktie.
gd hoe-
itgeven
aart 1990

bread-winner (the opportunity cost method), one on the wage level of the craftsman and one on the average wage paid to the old job man. For a household consisting of 4 persons the estimated amounts are respectively f 2180,-, f 6380,- and f 3100,- a year.

In the questionnaires the households have answered the following questions:

1. How much do you think you saved by doing the maintenance jobs yourself?
2. How much would you have been willing to pay to a craftsman in order to let him do the job?
3. How much do you think the value of your house rose by the various maintenance jobs that you did? The relation between these amounts and household- and home characteristics are estimated. On the basis of these regressions the respective values that are calculated for some "standard" family: f 3080,-, f 1210,- and f 4130,-. It will be clear that the craftsman should decrease his bills by an enormous amount in order to seduce the households to let him do the job.

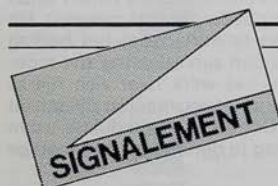
Literatuur

- Becker, G. S., 1965. "A Theory of the Allocation of Time", *Economic Journal*.
- SWOKA, 1989. Doe-het-zelf-productie en de woning. Deel I (huursector) A. R. Bunk, Deel II (koopsector) A. R. Bunk en S. R. Wunderink, SWOKA-rapport nr 74, Den Haag.

Auteurs

Dr. S. R. (Sofia) Wunderink, vakgroep Economische Sociologie en Psychologie van de Erasmusuniversiteit, Postbus 1738, 3000 PR Rotterdam.

Drs. A. R. (Fred) Bunk, tijdens uitvoering studie verbonden aan de vakgroep Wonen LUW; huidige werkadressen: Onderzoeksinstituut Technische Bestuurskunde, Postbus 5030, 2600 JA Delft en S.E.V., Postbus 20730, 3001 JA Rotterdam.

Thuishulp gewogen

K. A. Gorter, 1990. Thuishulp gewogen: een onderzoek naar de behoefte van lichamelijk gehandicapte mensen aan hulp aan huis. ISBN 90 70983 26 5, 275 pagina's, NI-MAWO, Den Haag. Te bestellen door storting van f 25,- op postgiro 1471727 t.n.v. NI-MAWO, Willem de Zwijgerlaan 66, 2582 ES Den Haag, o.v.v. "Thuishulp gewogen".

Uit dit onderzoek blijkt dat "hulp op maat" nog verre van gerealiseerd is. Lichamelijk gehandicapten en hun huisgenoten krijgen minder hulp dan ze nodig vinden. Dit kan een ernstige belasting zijn, niet alleen voor de gehandicapten zelf maar ook voor de overige gezinsleden, die bijna altijd het overgrote deel van de benodigde hulp voor hun rekening nemen. De uitkomsten van het onderzoek zijn representatief voor de ruim 214.000 huishoudens in Nederland waarvan één of meer leden lichamelijk gehandicapt en hulpbehoevend zijn. Op alle onderscheiden gebieden wordt door een aanzienlijk aantal personen een tekort aan hulp gemeld. Wat betreft verpleging en verzorging zijn de tekorten relatief gering, maar op het gebied van emotionele proble-

men, vrijetijdsbesteding en huishoudelijk werk daarentegen omvangrijk. De huisgenoten van de gehandicapten verlenen het overgrote deel van de hulp, wat niet zelden een zware belasting voor hen betekent. Slechts een minderheid beschikt over hulp van de gezinsverzorging of de wijkverpleging. Aanvullende hulp van beroepskrachten, vooral van de gezinsverzorging, komt als belangrijkste wens naar voren. Naar de mening van de betrokkenen kan het inzetten van thuishulp in een aanzienlijk aantal gevallen opname in een intramurale instelling voorkomen of uitsluiten. In de meeste gevallen gaat het om een betrekkelijk geringe hoeveelheid aanvullende huishoudelijke hulp.

Enkele andere uitkomsten:

- Hulpbehoefte komt meer voor in gezinnen uit de lagere welstandsklassen.
- De verzorgende huisgenoten zijn sterk aan huis gebonden en hebben zelfs in het geval ze ziek zijn vaak niet de mogelijkheid de zorg tijdelijk aan anderen over te dragen.
- Bij de meeste gehandicapten en de mensen daar omheen bestaat weerstand tegen het invoeren van hulp, vooral van familie, buren en bekenden.
- Veel gehandicapten zijn onvoldoende geïnformeerd over de beschikbare hulpmogelijkheden.